

VERBINDING

Thema

Jongeren met een trauma

Het is voor deze kinderen moeilijk zich met de aarde te verbinden

2 Interview met Marijke Bijloo

Opening nieuwe Ilmarinen

3 Instellingsnieuws

Mevrouw Venetiaan bezoekt Matoekoe

6 Instellingsnieuws

Ieder van ons krijgt in het leven te maken met ernstige gebeurtenissen

Hoofdartikel Barbara Berns

Leven vanuit verwonding

Door Barbara Berns

Met hangende schouders en sloffende tred dwaalt de 19-jarige jonge vrouw over het instellingsterrein. Elke dag is voor haar een nieuwe dag; aan gisteren wil zij niet denken, maar moet zij toch steeds denken. En ook morgen wil zij niet in haar gedachten en gevoel toelaten, want voor haar is het leven niet leuk om geleefd te worden.

Verlating, de dood van beide ouders, langdurig seksueel misbruik en vernedering hebben haar leven getekend en gemaakt tot de jonge vrouw, die zij nu is. Haar gevoelsleven is gewond en de wond is bedekt, uiterlijk door verschillende lagen kleding. Haar gevoelsleven is zo diep verstopt dat haar lichaam reageert met o.a. hartkloppingen. De hartkloppingen roepen angst op. Er is maar een uitweg om bij de pijn uit het verleden te komen en de angst teniet te doen: "Als ik mijzelf snijd, voel ik eerst niets, maar dan komt de pijn en voel ik en word ik verdrietig en boos."

Toch wordt haar steeds gevraagd om het leven aantrekkelijk te vinden, door een brede kring van mensen die om haar heen staan, om haar geven en van haar houden en het beste met haar voor hebben.

Of de 12-jarige jongen, die uit zijn herinnering maar niet kan verbannen, dat hij op kleuterleeftijd getuige was van veelvuldige mishandeling van zijn moeder door vader; de frequente dronkenschap van vader tekende dagelijks de negatieve sfeer in het gezin. De kelderkast was voor hem een veilige vluchthaven, maar werd een nachtmerrie toen deze voor hem bedacht werd als strafplek met de deur op slot. De herinneringen komen ongewild boven, zijn te groot en hij ontvlucht de herinnering door in de huid van een ander te kruipen.

Schokkende gebeurtenissen

In principe wil elke ouder zijn of haar kind verwelkomen op deze wereld, omhullen en in veiligheid groot brengen. Niet elke ouder is echter in staat om een zodanige leefomgeving te creëren, dat een kind zich veilig kan hechten. Zodat het vanuit deze veilige hechting door de verschillende ontwikkelingsfasen zijn of haar eigenheid kan ontplooiën en vanuit ik-kracht het leven vorm en inhoud kan geven. Er kan bijvoorbeeld sprake zijn van trans-generatiele problematiek; ouders voeden op vanuit de voorbeelden die zij vanuit hun opvoeding hebben mee gekregen. Als ouders zelf mishandeld zijn in hun jeugd of er is sprake van seksuele intimidatie of seksuele grensoverschrijding, kunnen deze patronen zich voortzetten in de opvoeding van eigen kinderen.

Maar ook moeizame sociale situaties zoals werkloosheid, geldgebrek, isolement kunnen leiden tot voor een kind onveilige en emotionele situaties die gepaard gaan met schokkende belevingen die tot een trauma kunnen leiden.

Wat is een trauma

Een ieder van ons krijgt in zijn of haar leven te maken met ernstige gebeurtenissen, die ingrijpen in het eigen leven. Niet elke schokkende gebeurtenis hoeft te leiden tot een trauma, dat is afhankelijk van hoe de gebeurtenis in het eigen levensverhaal wordt ingebed.

Een gebeurtenis kan echter dermate schokkend en diepgaand zijn, dat het evenwicht verstoord raakt en er sprake is van disbalans. Dit kan kort en eenmalig zijn, maar ook langdurig en chronisch. Als de ziel diep verwond raakt, leidt dit vaak tot lichamelijke klachten als duizeligheid, buikpijn, slapeloosheid in combinatie met dromen en nachtmerries en hartkloppingen, maar ook tot psychische klachten. Dit kan onder andere leiden tot angststoornissen, depressie, dissociatieve stoornissen en een zich ontwikkelende borderline problematiek.

Een trauma kan leiden tot een posttraumatische stressstoornis als de schokkende gebeurtenis in de beleving blijft aanhouden en geen plek krijgt in het eigen leven.

Kinderen en jongeren in een behandelgroep

De jonge vrouw en de jongen die aan het begin van dit verhaal als voorbeeld worden genoemd staan centraal voor die getraumatiseerde kinderen en jongeren die in een behandelgroep van Zonnehuizen Veldheim Stenia in Zeist wonen.

Getraumatiseerde jongeren hebben een laag zelfbeeld; er is over grenzen gegaan, er is sprake geweest van vernedering, verbittering en hun vertrouwen in de ander is diep geschokt. Het geschokte vertrouwen maakt dat ze grote moeite hebben met het leggen en onderhouden van contacten en het aangaan van intimiteit; ze kunnen niemand meer vertrouwen.

In hun emotionele beleving is een zekere vlakheid te bespeuren, zowel verdriet kan niet of nauwelijks getoond worden, maar ook enthousiasme vervluchtigt.

Vaak zijn zij overgeleverd aan plotselinge en frequent wisselende stemmingen. Van het ene op het andere moment kan een gedachte aan het verleden versterkt opkomen, woede en machteloosheid over dat wat hen is overkomen worden onderdeel en dit kan zich uiten in al of niet te reguleren agressie naar zichzelf of naar anderen.

Ook kan de herinnering zo hevig zijn dat jongeren zichzelf pijn doen door te krassen of te snijden. Naast de hevige herbelevingen kunnen jongeren ook terugvallen in enigerlei vorm van apathie, voor zich uitkijken en niet meer verbonden zijn met de omgeving.

Bijna altijd spelen doorlopend lichamelijke klachten een rol als slapeloosheid, een hoog angstniveau en een schuldgevoel.

Barbara Berns: omhulling is een essentiële factor (eigen foto)

Behandeling in de groep

Voor getraumatiseerde jongeren is het van essentieel belang, dat zij een gestructureerd dagprogramma krijgen aangeboden met aandacht voor de overgangsmomenten en de vrije momenten vanuit een veilige omgeving. De jongere mag zijn wie hij of zij is en wordt gerespecteerd om wie hij of zij is; omhulling is een essentiële factor.

Dagelijks herhalen van de dagstructuur, vaste momenten in de dag inbouwen, zorg besteden aan de maaltijden, de woonomgeving en het aanbieden van activiteiten moeten zorgen voor een afwisseling tussen inspanning en ontspanning.

Ook lichamelijke inspanning, zoals het deelnemen aan sportieve activiteiten en runningtherapie, een vorm van psycho-motore therapie, kan voorkomen dat herinneringen bezit van de jongere nemen. Er is gerichte aandacht voor de lichamelijke verzorging. Door de gebeurtenissen uit het verleden staat de jongere vaak ver van zijn of haar eigen lichaam af; er kan sprake zijn van afkeer of angst ten aanzien van het eigen lichaam, zij hebben hun lichaam niet lief. Door de aandacht wordt geprobeerd hen opnieuw naar hun lichaam te leren kijken, hun lichaam te leren ervaren.

Als het mogelijk is, wat zeker niet altijd het geval is, kan uitwendige therapie geïndiceerd worden. Maar dit moet eerst goed onderzocht worden voordat er toe kan worden overgegaan. Het inwrijven van handen en voeten kan leiden tot een hernieuwd bewustzijn en beleven van het eigen lichaam

Lees verder op pagina 4:

Problemen in de jeugdzorg leiden tot maatschappelijke drama's

Door Michel Gastkemper

Het wordt een drama voor de maatschappij, zegt Marijke Bijloo, als we niet oppassen en jeugdigen onvoldoende veilige plekken bieden, waar ze tijdig behandeld en begeleid worden en interne impulscontrole en zelfbeheersing leren. Anders gaat het van kwaad tot erger: licht verstandelijk gehandicapten die het spoor kwijtraken, nadat ze met achttien jaar uitbehandeld of begeleid zijn en in de maatschappij terechtkomen. Ze zijn een gemakkelijke prooi voor ge- en misbruik door kwaadwillenden en belanden al gauw in het criminele circuit. Ook komt het vaak voor dat ze, tegen die tijd zelfstandig willen zijn, onvoldoende begeleid worden, zodat ze hun eigen frustraties en ongenoegens op anderen gaan projecteren, liefst een vriendin of iemand die ze de baas zijn. Daar krijgt uiteindelijk de hele samenleving last van.

De Coehoorsingel in Zutphen is een zeer rustige straat. En in die straat staat een kolos van een gebouw. Het is een horizontaal gestreept, hoog en bijna onaantastbaar vierkante villa, gelukkig met veel ramen. Hierin is de kinder- en jeugdpsychiatrische polikliniek 'Twee Stromen' gevestigd, van antroposofisch-heilpedagogische snit. Wat betekent dat ook wanneer er sprake is van een verstandelijke beperking, een psychiatrische benadering tot de mogelijkheden behoort. De kinderen variëren in leeftijd van nul tot achttien jaar.

Hier komen ouders met vragen over angststoornissen bij hun kind, problemen met hechting, onverwerkte rouw, onbegrepen belevenissen, stoornissen in het autismespectrum, problemen met hyperactiviteit of met adoptie. Verder kunnen ontwikkelingsniveau en ontwikkelingsbeperkingen ter sprake komen, maar ook opvoedingsvragen. Waarom slaapt en eet mijn kind slecht? Waarom vindt het geen aansluiting bij leeftijdsgenoten of wordt het gepest? Hoe ga ik als ouder om met dwanggedachten, tics, onzekerheid, agressie en depressie bij mijn kind? In de polikliniek kunnen ook vragen worden behandeld over het verwerken van traumatische gebeurtenissen.

De polikliniek Twee Stromen bestaat nu twee en half jaar en is een samenwerkingsverband van twee instellingen: Michaelshoeve Overkempe en Zonnehuizen Veldheim Stenia. Marijke Bijloo, orthopedagoog/GZ-psycholoog is hoofd behandeling en nam het initiatief tot het opzetten van deze Zutphense polikliniek, waarbij een volledig multidisciplinair team met elkaar samenwerkt. Marijke Bijloo was daarvoor een kleine 25 jaar werkzaam bij de Zonnehuizen in Zeist, waarvan ruim twaalf jaar in de kinder- en jeugdpsychiatrische polikliniek.

Niks willen

Marijke Bijloo: 'We krijgen hier veel verschillende vragen, maar vaak ook wordt de vraag gesteld of er sprake is van een autisme spectrum stoornis. Bij de kinderen die in dit spectrum vallen zijn er twee opvallende groepen. In de eerste plaats kinderen "die niks willen", die zelf ook niet lijken te weten waarom ze op aarde zijn. Ze deinen mee met de gebeurtenissen en tonen geen eigen initiatieven. Ze vinden alles saai. Omdat ze geen interesse hebben, geen engagement, maken ze ook weinig mee van wat er in hun omgeving gebeurt. Dat leidt dan vaak tot ernstige problemen als ze vijftien of zeventien jaar zijn. Ze hebben slechts belangstelling voor de computer en de tv. Ze leven vooral op de sensaties die door zulke virtuele beelden worden geleverd en voor de rest komen ze tot niets en zeker niet tot sociale contacten.

Ze leven voorbij aan het leven, dat is echt een drama. Ze zijn vaak volledig afgehaakt op wat er in hun omgeving gebeurt. Een deel van deze kinderen wordt ook echt lichamenlijk ziek (zwak en miselijk) omdat al het handelen voor hen een moeten, een zware plicht is en ze er geen plezier aan beleven. Als ze iets moeten, worden ze moe, want dat gaat tegen hun eigen stroom in. Ze hebben het echt zwaar, wat zich vooral in vage, onbegrepen klachten toont, soms ME-achtig. Dat is een echt landelijk onderkend probleem geworden. Er is in feite sprake van een gebrek aan levensmotivatie. De meeste kinderen willen echt iets op de aarde, maar deze kinderen hebben daar de grootste moeite mee. Het is voor hen moeilijk zich met de aarde te verbinden. De wereld is afstandelijk en ingewikkeld.

Er kunnen daardoor ook hele afwijkende patronen in het gezin ontstaan. Ouders willen hun kind

beschermen, wat gauw tot overbeschermen kan uitgroeien. Je ziet dat hierdoor vooral moeder en kind in elkaar verstrikt kunnen raken. Het is zaak hen weer terug naar het leven te voeren. Een zorgboerderij leent zich daar in sommige gevallen goed voor, want bij het leven op een boerderij kun je namelijk niet afzijdig blijven. De dieren moeten te eten worden gegeven, koeien gemolken, planten verzorgd en deze wereld geeft je levensvreugde terug. Ze doen allemaal een appel op je. Als je het niet doet, gaan ze dood. We zijn momenteel bezig om in overleg met zorgboerderij de Vijfprong (die hiertoe weer samenwerkt met Natuurmonumenten) een dagbestedingsprogramma voor zulke jongeren te ontwikkelen.

Dan is er ook het type kind dat hier op lijkt maar die nog wel interesses heeft, alleen zijn die zeer eenzijdig gericht. Deze kinderen zijn briljant in hun hoofd, maar tegelijk als de dood om fouten te maken. Ze lijken te worden geboren als oude mannetjes, als kleine professortjes. Ze willen hoe dan ook met het hoofd controle behouden, ze denken vooral in termen van goed of fout. Het zijn geen soepele bewegingskinderen, ze bewegen houterig en zijn niet sportief. Ze kijken eerst twintig keer naar een ander bij het leren fietsen, voordat ze zelf op de fiets stappen. En dan moet het ook in één keer goed gaan. Ze mogen vooral niet falen. Leraar willen ze maar wat graag zijn, maar absoluut geen leerling. Hoogsensitief noemt men dit tegenwoordig: dat wil zeggen te open voor alle prikkels, overgevoelige zintuigen. Ook zij ervaren veel druk op hun hoofd, ze leven te weinig vanuit hun wil. En ook zij hebben hulp nodig om meer op de aarde te komen en in zichzelf te gaan aarden.'

Overspoelende beelden

'Er is nog een andere groep kinderen in het autisme spectrum die niet landt op de aarde. Die groep blijft in zijn eigen beeldenwereld steken. Deze kinderen leven een fantasiewereld die maar doorgroeit. Dit zijn wat je de "elfjes", de "dwarrelkinderen" kunt noemen. Ze pikken sommige zaken op, maar ze verdwijnen er ook in. De natuur, de elementaire wereld, bijvoorbeeld die van de vlinders of reptielen, houdt hen tot in detail bezig. De beelden overspoelen hen. De ene groep kinderen wordt gevangen door techniek en dode voorstellingen. Deze kinderen daarentegen blijven steken in een eigen wereld die te levend, te magisch is. Ze komen er nauwelijks uit los. Het zijn vaak mooie kinderen die te jong blijven. Ze hebben te slappe spieren, zelfs soms iets baby-achtigs. Ze zijn er niet echt, ook zij incarneren niet in het wilsleven. Het te veel aan terughouding, het deels in de kosmische wereld blijven doet hen in de kinder- en jeugdpsychiatrie belanden.'

Doorschieten

'Dan is er nog een andere opvallende groep, tegenovergesteld aan de vorige. Dat zijn kinderen die doorschieten, waarbij de rem zoek is. Vroeger noemden we dat MBD (Minimal Brain Damage), tegenwoordig heet het ADHD. Ze walsen over andermans grenzen heen. Daardoor krijgen ze de hele dag te horen: "niet doen", "stilzitten", "nee!" Omdat ze steeds worden afgewezen, zijn ze vaak boos en gefrustreerd. Ze botsen met de hele wereld en wijzen die ook zelf af. Ze tuiten van de ene indruk naar de andere en ketsen steeds af. Ze willen van alles. De ouders kunnen hen helpen door hun te leren dat niet alles kan en door een gezond voorbeeld te geven. Door enerzijds rekening te houden met het kind, het ritme goed te verzorgen, maar ook door een ijzeren structuur neer te zetten. Een goede hechting is belangrijk om het basisvertrouwen te voeden en goed in het leven in te groeien. Veel ouders weten dat gelukkig. Maar andere hebben hetzelfde probleem als hun kind: ze willen alles tegelijk, en daarmee is het moeilijk duidelijke grenzen aan te geven.

Het is belangrijk dat deze jongeren toch leren wat begrenzing is. Een deel van deze ADHD kinderen hebben ook problemen op moreel gebied en onderscheid tussen mijn en dijn is zwak. Als er

Lees verder op pagina 4:

Marijke Bijloo: er is in feite sprake van een gebrek aan levensmotivatie (foto Michel Gastkemper)

COLUMN

ZEVENJAARSPERIODEN

'Herinnert u zich deze noooooog' was de klassieke jingle van Joost den Draaijer op Radio Veronica, waarna zo'n gouwe ouwe dierbare herinneringen opriep, door een onmiddellijk uit duizenden herkenbare klank. Ik was op 31 maart in de Vrije Universiteit te Amsterdam, bij de oratie van professor Reinders in het kader van de Bernard Lievegoed leerstoel. En ik moest terugdenken aan een gebeurtenis van zeven jaar geleden, dat met deze festiviteit wel enige verwantschap had. Mei 1999 vond er namelijk aan de concurrerende Universiteit van Amsterdam, die zich aan de overkant bevindt, een promotie plaats die ook in het teken van heilpedagogie stond. Een promotie is weliswaar geen inaugurele rede, maar de heilpedagogie in de kern van een betoog aan een universiteit vormt zo'n zeldzaam verschijnsel, dat die herinnering bijna onafwendbaar was. (Bovendien vroeg ik mij af, gezien de verschuiving van VU naar UvA, of de bordjes in zeven jaar tijd qua universiteit soms verhangen waren.)

Weet u nog waar ik op doel? Na een onderzoekstraject van zeven jaar promoveerden twee Zonnehuizers op de integratie van een heilpedagogische en een reguliere aanpak, door hen

als 'combinatiebehandeling' aangeduid. Hiermee konden ernstige impasses in de behandeling worden doorbroken. Ik heb het over Cor de Bode en Hans Bom, want die waren het, die hun benadering van twaalf eigen ingebrachte casussen met succes wetenschappelijk wisten te verdedigen. Niet alleen als Zonnehuizers, maar ook in hun aanpak, traden zij in de voetsporen van Bernard Lievegoed. Waar waren zij nu, zeven jaar later? Je mocht toch verwachten dat zij deze Bernard Lievegoed leerstoel op een warm onthaal zouden trakteren. Ik zag ze echter nergens. Op zichzelf niet zo heel vreemd, want voor zover mij bekend, bevinden zij zich beiden al jaren buiten de heilpedagogische bedding. Die combinatie van heilpedagogie met de reguliere zorg is blijkbaar voor henzelf toch niet zo heel succesvol. Jammer, er waren verwachtingen gewekt met hun promotie, zoals uit de woorden van promotor Ad van Gennep destijds viel op te maken. Hij zag uit naar de bijdrage van hun integratieve benadering aan de uitgangspunten en de theorievorming van de orthopedagogiek, bijvoorbeeld door verdere uitwisseling en vergelijking van de resultaten van hun onderzoek. Hij had zelf

zeven jaar tevoren publiekelijk de aanzet gegeven tot het hele promotietraject, met zijn recensie van het boekje 'Dubbel geholpen' van beide promovendi, waarin zij toen slechts een grove schets konden geven van hun aanpak.

Zo zat ik nu met gespiste oren te luisteren naar de oratie van Hans Reinders, speciaal met de vraag welke verwachtingen er nu werden gewekt en of die waargemaakt zouden worden. Het klonk veelbelovend. Misschien zijn er nu wel betere voorwaarden voor: Reinders zelf die na tien jaar Willem van den Bergh leerstoel deze nu in een nieuwe vorm gedurende vijf jaar zal voortzetten, met Pim Blomaard en Saskia de Graaff als wetenschappelijke medewerkers, en de steun van het Heilpedagogisch Verbond.

Wetenschappelijke molens mogen dan langzaam malen, ze kunnen blijkbaar toch niet ontsnappen aan de alomheersende wetmatigheid van de zevenjaarsperioden...

Michel Gastkemper

75-jarig bestaan Zonnehuizen Veldheim Stenia

Eind september bestaat Zonnehuizen Veldheim Stenia en dus ook de heilpedagogie in Nederland 75 jaar. Het wordt gevierd met een feestweek waarin een symposium wordt gehouden met als titel "Licht op het grensvlak, werkzame inzichten voor een integrale behandeling van kinderen en jeugdigen".

Inhoud: gedurende de afgelopen 75 jaar is Zonnehuizen Veldheim Stenia er in geslaagd om steeds weer bruggen te slaan tussen verschillende werelden. Tussen de wereld van de volwassene en die van het kind. Op het snijvlak van Kinder- en Jeugdpsychiatrie, Gehandicaptenzorg en Speciaal Onderwijs, tussen de verschillende disciplines ambulante en poliklinische zorg; klinische zorg en dagbehandeling en gezinswintervormen. Maar ook tussen die van de professionele inzichten in de zorg en antroposofisch geïnspireerde inzichten. Op de grensvlakken van die werelden ontstaan vaak onverwachte inzichten en nieuwe mogelijkheden en heeft de zorg en behandeling in Zonnehuizen Veldheim Stenia een heel eigen stijl en kwaliteit ontwikkeld. Daarover gaat het tijdens 'Licht op het Grensvlak', het symposium ter gelegenheid van het 75-jarig jubileum van Zonnehuizen Veldheim Stenia. Met toonaangevende sprekers en verschillende workshops. Voor meer informatie zie de website www.zonnehuizenveldheimstenia.nl of telefoon (030) 694 53 00. In de volgende Verbinding zal hieraan meer aandacht worden besteed.

Bronlaak open op Tweede Pinksterdag

Sociaaltherapeutische woon- en werkgemeenschap Bronlaak in Oploo houdt weer een open dag: op tweede Pinksterdag 5 juni 2006. Dé gelegenheid om kennis te maken met deze instelling voor zorg- en dienstverlening aan mensen met een verstandelijk handicap. Bronlaak is een dorpsgemeenschap, onderdeel van stichting Bronlaak-Heimdal, waar mensen met en zonder verstandelijke handicap samenleven. Ruim 180 mensen met een handicap werken in één van de negentien werkgebieden. Een groot aantal woont in Bronlaak of in Sint Anthonis. Dagelijks wordt er gewerkt aan ambachtelijke producten in de kunstnijverheid, in de agrarische sector of in de dienstverlenende werkgebieden. Op de open dag zijn de werkgebieden en drie woonhuizen geopend en worden met terechte trots de ambachtelijke vaardigheden gedemonstreerd.

Producten

Het klantenbestand van winkel de Waterman breidt zich steeds verder uit. De producten van de werkgebieden worden daar verkocht: biologisch dynamische groenten, aardewerk, kaarsen, sjaals en nog veel meer. Ook komen steeds meer mensen genieten van culturele activiteiten: de concerten, toneelopvoeringen en vooral de exposities. Die zijn bij liefhebbers van beeldende kunst inmiddels een begrip, met name in de zomermaanden als werken van gerenommeerde kunstenaars niet alleen in het Pinksterhuis maar ook buiten in het landschapspark worden geëxposeerd.

Welkom

Wilt u meer weten over wonen, werken, logeren of andere vormen van dienstverlening die Bronlaak kan bieden aan mensen met een verstandelijk handicap, dan bent u van harte welkom.

Er is een speciaal informatiepunt ingericht voor zorgvragers en hun vertegenwoordigers. Wilt u als medewerker of als vrijwilliger komen werken in een inspirerende, spirituele werkomgeving met tal van mogelijkheden voor scholing en ontwikkeling? Ook dan bent u van harte welkom.

Iedereen die op wat voor manier dan ook geïnteresseerd is in de zorg- en dienstverlening vanuit de antroposofie aan mensen met een verstandelijk handicap is op 5 juni van harte welkom op Bronlaak, tussen 10.00 en 16.00 uur.

Bronlaak ligt in het landschap van de Groote Slink, aan de Gemertseweg 36 tussen Oploo en Elsendorp. U kunt per auto komen, maar een fietstocht door de prachtige omgeving naar Bronlaak is zeer aan te bevelen. Een routebeschrijving en een schat aan informatie vindt u op www.bronlaak.nl.

Opening van het nieuwe Ilmarinen

Op de eerst voelbare lentedag in het noorden van het land is het vernieuwde en nieuwe Ilmarinen op dinsdag 25 april 2006 geopend door de commissaris van de koningin van de provincie Groningen Hans Alders. Zo'n 200 kinderen, deelnemers, bewoners, ouders, medewerkers en genodigden uit het hele land maakten dit voor Ilmarinen zo belangrijke moment mee.

Door sprekers werd gememoreerd aan het feit dat Ilmarinen 20 jaar bestaat en in die tijd zo'n groei heeft doorgemaakt. De rol van de ouders met hun niet aflatende initiatiekracht en de speciale ondersteuning van Nieuw Woelwijck werden apart benoemd. Na het officiële deel konden de nieuwe gebouwen, waar nu ook kinderen wonen, bezichtigd worden, waar menig ah en oh klonk. Vervolgens werd met een High Tea voor iedereen en napraten in de zon de feestelijke middag afgesloten. Ilmarinen begon in 1986 als kinderdagcentrum. Eind jaren '90 kwamen er vier werkplaatsen voor (jong) volwassenen bij; en nu drie woonhuizen en een logeershuis. Ook biedt Ilmarinen vanuit haar ambulante centrum advies en ondersteuning thuis. Met haar multifunctionele aanbod midden in de stad Groningen positioneert Ilmarinen zich als moderne antroposofische zorginstelling.

Houtgezellen op Scorlewald

Nieuwe opleidingswerkplaats 'houtgezellen' binnen Scorlewald

Wat eraan vooraf ging

Alweer enkele jaren geleden verbleef Basil Walbrun, sinds 1988 werkplaatsleider muziekinstrumentenbouw te Scorlewald, met zijn gezin voor 1 jaar in Nieuw Zeeland. Basil werkte er in een heilpedagogische school voor kinderen met een verstandelijke beperking van 8 tot 21 jaar. Zijn vrouw Margo was spel- en bewegingstherapeute.

De leerlingen met gedragsproblematiek werden voor Basil een uitdaging; hij wist ze te betrekken bij echte leermomenten, en liet ze kennis maken met een vak, een ambacht. Als vakdocent houtbewerking, therapeut, maar ook als begeleider van werkervaringsprojecten voor leerlingen uit de hoogste klassen, zag hij hoe zij veranderden in betrokken leerlingen. Eind 2003 reisde hij terug naar Nederland, een bijzondere ervaring met deze leeftijdsgroep rijker.

Terug in Schoorl zag hij mogelijkheden voor Scorlewald. Aan de ene kant worden de bewoners op onze instelling ouder, de aanwas van jongeren gaat maar mondjesmaat. De continuïteit van een goed draaiende werkplaats en behoud van het ambacht wierp zo toch vragen op. Aan de kant van de leerlingen moest er zeker een behoefte zijn. Er zijn honderden jongeren in Noord Holland binnen de heilpedagogie en sociaaltherapie en vanuit de ZMLK of MLK-scholen die buiten de boot dreigen te vallen. Veel leerlingen binnen het Voortgezet Speciaal Onderwijs hebben problemen met leren en het vinden van werk. Een vak leren en met de handen werken is voor velen het antwoord op hun zoektocht. Zodoende legde Basil contact met De Alk in Alkmaar, een school voor voortgezet speciaal onderwijs. Er ontstond meteen een goede chemie, want wat Basil zag als een kans voor de muziekinstrumentenbouw en de houtwerkplaats, bleek vanuit het onderwijs een kans voor de leerlingen. Het idee werd met enthousiasme begroet. Leerlingen kunnen zo 2 dagen hun stage lopen en een vak leren. Daarnaast gaan ze voor het theoretische deel nog 3 dagen naar school.

Het is de bedoeling dat het leertraject op de leerling wordt afgestemd, op maat dus. Door de manier van leren, met het hart en de handen, wordt er aan de ontwikkeling en vaardigheden van het kind gewerkt. Al doende kan er richting worden gegeven aan de eigen wil en de oriëntatie in de wereld. De ontmoeting tussen leraar en leerling krijgt vorm in de creatieve ontmoeting. Omdat het aanleren van vaardigheden individueel enorm kan verschillen, zal het leerproces persoonlijk ingericht worden en kan het traject heel verschillend van duur zijn.

Inmiddels wordt er op Scorlewald hard gewerkt aan de nieuwe werkplaats. Begin april verwacht Basil de eerste 4 leerlingen, waaronder 1 meisje, te kunnen verwelkomen; in totaal kunnen er 6 leerlingen tegelijk een plek krijgen. Verwacht wordt dat de werkplaats snel volledig bezet zal zijn en de eerste leerlingen houtbewerkers opgeleid zullen worden. Ook wanneer ze hun school verlaten kunnen zij gemakkelijker instromen voor een dagbestedingsplaats; zij hebben dan al ruimschoots kennis gemaakt met de werkzaamheden in de werkplaats. Er is hier duidelijk sprake van een win-win situatie; leerling blij, ouders blij, school blij en zeker ook Basil (Scorlewald) erg blij.

IN GESPREK MET:

Een 19-jarige jonge vrouw

Door Barbara Berns

Deze 19-jarige jonge vrouw woont sinds 2 jaar op Zonnehuizen Veldheim Stenia na veelvuldige hulpverlening in het verleden, tussentijdse plaatsing in jeugdgevangnissen, omdat plaatsing op een geëigende plaats niet mogelijk was en een lang en professioneel goed verblijf op de Hondsbeg. Op de behandelgroep met leeftijdsgenoten op Zonnehuizen Veldheim Stenia onderscheidt zij zich enerzijds door haar onverwachte wijsheid en haar wil het goed te doen en zich te ontwikkelen tot normale jonge vrouw met gezonde ambities. Maar anderzijds door het overgeleverd zijn aan beelden uit het verleden, waardoor haar dagelijks leven verstoord wordt door automutilatie (zelfverwonding) en acting out gedrag (forse agressie). Haar wil om zich te ontwikkelen wordt verstoord door verminderde cognitieve vermogens. Door het belaste verleden en de wil om een ander bestaan op te bouwen is in overleg met haar gekozen om haar anoniem te houden: geen foto; geen naam, maar overigens een veelzeggend interview met een indrukwekkende slotuitspraak.

Hoe is het om hier te wonen; merk je dat je in een antroposofische instelling woont?

"Ik vind het leuk om op de groep te zijn met andere jongeren. Ik kan met hen kletsen over leuke dingen, maar ik kan ook over problemen praten.

Ik weet niet precies wat een antroposofische instelling is, maar het eten is anders. Ik mag zijn wie ik ben; als ik het moeilijk heb, mag ik wandelen en veel praten met de groepsleiding. Soms ben ik het er niet mee eens als ik naar de afzondering moet en niet meer precies weet wat ik gedaan heb.

O, ja de jaarfeesten, sommige vind ik leuk, zoals kerstmis, maar aan de toneelstukken vind ik niets aan, ze duren te lang. Spreuken vind ik stom, ik begrijp ze wel, maar ze duren veel te lang. De jaartafel vind ik leuk. De uitwendige therapie vind ik leuk, want ze deden dat nergens anders en ik vind het cool, want ze houden van mijn armen (volledig gekrast door de automutilatie) en dat deden ze op de andere instelling niet.

Wat doe je in het weekend, heb je vrienden?

Ik heb een paar vrienden, waar ik mee klets, over de leiding, over anderen, over gewone dingen, maar niet echt over diepe dingen. Ik heb nu een vriendje en hij is anders dan anderen; hij is verlegen en lief. We houden het geheim, want anders wordt het een roddel. Als ik thuis ben, in weekends en vakanties, ga ik kleren kopen, film of tv kijken en in bad. Verder doe ik niet veel. Ik doe niet mee met het ochtend- en avondgebed van mijn ouders, want dat duurt veel te lang, soms wel 1 uur, 2 uur of 3 uur, 's morgens en 's avonds. Ik mag niet roken, want dan komt de rook in het spreukenkastje; ik ga dan naar buiten om te roken en doe dan heel stil. O, ja, ik ga mee met mijn ouders naar Zeist naar het Boedhistisch centrum, maar dan loop ik buiten. 's Morgens ga ik naar school en ik vind keramiek leuk; ik heb schalen en een kip gemaakt. 's Middags werk ik in de Keldorant (bedrijfsrestaurant), maar dat vind ik niet leuk, want ik moet steeds afwassen en afdrogen en daar leer ik niks van. Ik wil liever met dieren werken.

Hoe ziet je toekomst eruit en zijn er dingen die je graag wilt?

Als ik groot ben wil ik kapster of drumster worden en het liefst in Zeist wonen, want daar is het veilig. In Amsterdam wil ik niet wonen, want daar zijn veel mensen en veel herinneringen. Ik wil gewoon een rijtjeshuis, modern ingericht en ik vraag het geld voor de inrichting aan mijn ouders, want die hebben dat achter gehouden. Ik houd van Marco Borsato en Ali B.

Verder wil ik dat het beter met mij gaat, dat ik mij van binnen beter voel, dat het snijden en de agressie weg gaan. Ik weet niet, wat mij kan helpen; ik ben moe.

Ik vind het belangrijk om ouders te hebben en mijn broer te vinden (broer is broer uit pleeggezin uit het verleden). Wel wens ik om mijn eigen ouders te hebben, want ik heb ze nooit gehad. Ook vind ik het belangrijk, dat kinderen niet zomaar in de gevangenis komen. Ze worden er in gestopt, zonder dat ze iets gedaan hebben, want ze hebben geen plaats voor je als je anders bent.

Wil je de lezers nog iets meegeven?

Als de mensen goed lezen, wil ik dat ze nadenken, voordat ze iets doen. Als je niet nadenkt, krijg je problemen, maar de ander heeft zijn hele leven problemen. Als je iemand berooft, denkt de ander er zijn hele leven over na of...je weet wat er bij mij gebeurd is...Morgen ga ik ergens anders naar toe, ik ben bang, het is goed voor mij, maar ik ben bang.

en de jongere kan ervaren dat het lichaam ook met zorg en aandacht op een veilige manier benaderd en aangeraakt kan worden. Ook de eurutmietherapie kan de jongere dichter bij de eigen lichaamsbeleving brengen en zich weer bewust laten worden van de lichaamsgrenzen: waar ben ik en waar staat de ander, wat is mijn territorium en wat is de lichaamsruimte van de ander. Waar mogelijk kan gekozen worden voor een gedragstherapeutische benadering. Het veranderen van gedrag door het aangeven en aanleren van ander gedrag is echter niet altijd gemakkelijk als er sprake is van een cognitieve beperking. Dit vraagt om een lange tijd van behandeling en veel geduld van de omgeving. Met nadruk wil ik de kunstzinnige therapie en de muziektherapie noemen, die de jongeren kunnen leiden in een wereld van schoonheid en heilheid en hen op den duur de verbinding kan geven met hun diep verborgen eigenheid die op zoek is naar aanwezigheid, trouw, erkenning en respect.

Het team en het netwerk

Het hebben van een getraumatiseerd kind en het werken met getraumatiseerde kinderen of jongeren vraagt om een nauwe samenwerking tussen het netwerk en het team, dat dagelijks de uitvoerende zorg draagt. De weg is lang, de stappen zijn klein en soms lange tijd onzichtbaar of ondoordringelijk. Het verdriet bij ouders of verzorgers is groot en machteloosheid en schuldgevoel spelen een rol. Ouderbegeleiding is een onontbeerlijke ondersteuning. Voor de mensen, die het team vormen en dagelijks op de groep werken, luistert het nauw een eenduidige afstemming te volgen. Vaak is er sprake van een negatieve overdracht door de jongere en de groepsleiding moet stevig in de schoenen staan om hier niet verstrikt in te raken. De vaak buitenproportionele en oninvoelbare agressieve uitingen en het zelfdestructieve gedrag; maar ook de apathie, het onbereikbaar zijn, kan groepsleiding een gevoel van machteloosheid geven en hen confronteren met de eigen kwetsbaarheid. Ook moet gewaakt worden voor het splitsen tussen groepsleiding onderling. Maar al te vaak wordt een enkele groepsleider(ster) uitgekozen om gedachten en gevoelens te delen en de overige teamleden worden niet vertrouwd en genegeerd; dit kan in allerlei variaties voorkomen. De groepsleiding benadert de jongere objectief, doch liefdevol; professionele afstand en begrenzing worden in acht genomen; mededogen mag maar kan geen medelijden worden. Het werken met getraumatiseerde kinderen en jongeren vraagt om dagelijkse feedback, het uitwisselen van ervaringen, handelingen en dat wat er bij gevoeld wordt.

Tot slot

Over schokkende gebeurtenissen in het kinderleven die later leiden tot traumatisering is veel geschreven. Dit artikel is slechts een korte, zeker niet complete verkenning vanuit mijn eigen ervaring.

Werken met getraumatiseerde kinderen en jongeren vraagt veel van de omgeving, vraagt steeds om het zoeken naar veerkrachtbepalende factoren, maar vraagt bovenal veel van het kind en de jongere zelf. Het leven is voor hen niet mooi en heel, er is hen iets aangedaan of overkomen, dat hen diep heeft aangetast in hun levenszin, wat niet had mogen gebeuren. Met bewondering kan gekeken worden naar deze jongeren voor wie elke stap in het leven een worsteling is, vanuit een diep verborgen gevoel het leven te willen overleven. Het is de opdracht van de omgeving om hen te leren leven in dit lichaam en in dit leven.

Geraadpleegde literatuur: Verkenningen in de psychiatrie, Annejet Rumke; Stemmingen en stoomis, Allen Frances en Michael B. First; Trauma, dissociatie en hypnose, Onno van der Hart; Geen literatuur, maar verwoord door de desbetreffende jongeren en essentieel voor de inhoud van dit artikel, een essentiële bijdrage. Uit privacyoverwegingen zijn in dit artikel geen namen genoemd.

Vervolg pagina 2: **Problemen in de jeugdzorg leiden tot maatschappelijke drama's**

dan ook nog sprake is van een licht verstandelijke handicap kan dat een drama voor de maatschappij worden. Zulke jongeren met deze problematiek zijn in hun verleden vaak drie, vier keer van pleeggezin veranderd. Als ze geen hechting kennen, kunnen ze in de toekomst vatbaar voor criminaliteit worden. Vaak zijn ze ook zelf slachtoffer, en daarom is het nog moeilijker. Je ziet vaak dat ze om te kunnen overleven zelf dader worden, ze kennen geen goede voorbeelden vanuit hun vroege jeugd en die verkeerde voorbeelden zitten vanuit de nabootsing ingebakken.

Dit vormt een groot probleem voor de jeugdzorg. Met achttien jaar beschouwt men hen als volwassen en vallen ze buiten de jeugdbescherming. Ze moeten zich dan maar zien te redden met hun uitkering, als er geen passende woonvoorziening wordt gevonden. Als dat niet lukt, wordt het van kwaad tot erger. Het criminele milieu maakt zich gemakkelijk van hen meester en misbruikt hen voor hun eigen zaakjes, zonder dat deze jongeren het zelf in de gaten hebben. Integendeel, ze krijgen aandacht en ze voelen zich heel wat. Het is dus echt ook een maatschappelijk probleem, dat tegenwoordig steeds duidelijker zichtbaar wordt.'

Voorleven

'Je kunt hier wat aan doen door bij de ouders te beginnen: voorleven wat wel en niet gezond is, een goede structuur bieden, dag en nacht. Een eerste voorwaarde is ook duidelijke grenzen stellen, zonder emotionaliteit. Verder de vraag: wat kan het kind zelf, wat kun je aan hem overlaten? Welk engagement heeft het? Voorzichtig stapjes zetten, heel individueel, vanuit de vraag wie hij is, wat hij aan kan, enzovoort. Welke interesse heeft hij, welke blokkade? Succesjes op deze weg brengen zijn innerlijke groei op gang. Een gezond kind moet in deze tijd al goed in zijn vel zitten om zijn eigen grens te kunnen ontwikkelen. Juist gevoelige kinderen worden gebombardeerd door een veelheid aan zintuiglijke indrukken. PC en communicatiemiddelen de hele dag door verheven dat bombardement alleen maar. Door omhulling te bieden, kun je hun leren zich af te sluiten. Door een ritme aan te brengen van waken, slapen, ademen. Dat is niet zo vanzelfsprekend meer. Je leert hun weer te groeien en bloeien.'

Gezonde leefplekken

'De kinderen die in aanmerking komen voor een 24-uurs opname kunt je helpen met het creëren van veilige en gezonde leefplekken. Dat is ook een opgave voor onze instellingen. Wat is het gezonde leven? Deze kinderen, jongeren en hun ouders hebben daarvoor vaak geen natuurlijk gevoel meer, soms is het helemaal weg. Daarom moet je gaan voordoen hoe te leven: met structuur, ritme, cultuur, eerbied. In onze instellingen zullen we wakker moeten zijn voor de huidige cultuur en wat die met je doet. We maken er immers allemaal deel van uit. Wat is ziekmakend en wat is gezond? In de 24-uurs instellingen komen allemaal kinderen met integratieproblemen, cognitief zwak of anderszins problematisch, maar altijd met complexe problematiek. In de eerste plaats moeten we voor hen een algemeen gezondmakend klimaat scheppen. Vervolgens richten we ons op hun individuele levensgeschiedenis: wat is bij hen een knoop, waar zit de verstriking? Wat is nodig zodat zij zelf verder kunnen komen? Alleen sancties en dreiging om hen in het gareel te houden, werkt niet. Er is een behandelbeleid nodig. Ze moeten weer controle over hun eigen gedrag krijgen. Bij kinderen met een zwakker niveau gaat het vooral ook om het voorleven van een gezonde ritmes en licht in het leven brengen. Licht, leven, vreugde, dat hebben ze nodig. Je kunt er niet omheen dat de kinderen en volwassenen tegenwoordig ingewikkelder zijn, net als de maatschappij. Alleen al de problematiek die ontstaat door de complexe situaties met al die nieuw samengestelde gezinnen. We moeten meer inzetten om het voor hen veilig te houden in het groepsleven. Vroeger waren drie of vier van de twaalf complex, met een verwaarlozende achtergrond, tegenwoordig zijn dat er zeven van de twaalf. De doelgroep is heel zwaar. Hoe bewoners met elkaar omgaan is dan ook een heel belangrijk aandachtsgebied.

In een 24-uurs instelling kun je het leven weer opbouwen. Langzaam komt dan de zingeving weer in zicht. Jongeren of volwassenen leren iets zinvol voor anderen te doen, iets te geven in plaats van alleen maar te nemen. Meestal is behandeling nodig om weer medeburger te leren worden. Je moet deze complexe doelgroep niet verschuiven van plekje naar plekje, ook niet alleen maar ambulantly behandelen.

Als je werkelijk in hen investeert, voorkom je later ernstige problemen. Je zet hen weer op een gezond werk-woon-spoor. Soms zie je zulke mooie dingen gebeuren. Als je er vroeg bij bent, maak je de meeste kans. Na het creëren van een gezondmakend leefklimaat kun je dan de individuele therapieën gaan inzetten, bijvoorbeeld een individuele psychotherapie, of kunsttherapie om het innerlijk verder te ontplooiën en voor zover mogelijk te herstellen. Bij een kind is dat nog in aanzienlijke mate mogelijk.

Wat je doet is "creating sanctuary": een veilige plek, een heilige plek creëren. Een menswaardige plek waar grenzen worden gerespecteerd, waar ieder mens zijn eigen identiteit kan ontplooiën, waar het leven zin heeft. Dat is de bijdrage die de instellingen van het Heilpedagogisch Verbond aan actuele maatschappelijke vraagstukken kunnen leveren.'

▲ Miep Schouten 80 jaar

Door Alexandra Buijsman

Zuster Miep van Zonnehuizen is voor velen een (oude) bekende. Zondag 23 april is ze 80 jaar geworden. Al meer dan 50 jaar leeft zij vanuit een diepe lotsverbondenheid met de Zonnehuizen, eerst als 'zuster' en later als 'oma.' Jarenlang woonde ze op het terrein en at ze mee met de groepen van de Bovengang. Ze ontfermde zich in het bijzonder over kinderen die weinig familiecontact hadden. Diegenen mochten

alleen of in tweetallen op de fiets enkele dagen met haar mee naar haar zomerhuisje in Maarn, een bijzondere belevenis. Hoewel zij tegenwoordig elders in Zeist woont, komt zij nog altijd enkele keren per week op de fiets naar Veldheim om avondmuziek te maken voor de kinderen van het Heliashuis, verhalen te vertellen of handelingen te houden op zondagmorgen. Als zuster Miep er is, is er een bijzonder aandachtige sfeer. Ze neemt

scherp waar en volgt met interesse en betrokkenheid de ontwikkeling van vele kinderen. Ze vertelt over gebeurtenissen met kinderen in relatie tot haar eigen gedrag en weet dat zo rechtstreeks en beeldend te beschrijven, dat je het voor je ziet en moet lachen om de humor en de lichtheid die er doorheen spreekt. Enthousiast benadrukt ze het belang en de genezende werking van structuur, rituelen en een religieuze houding. Met interesse en respect kijkt ze hoe begeleiders in deze tijd met kinderen werken en roept op tot het meer bevragen van kinderen om hun ziel te wekken.

▲ Overhandiging boek Kind-Zorgprofielen

De heer Arnold van Doorn (Maaskringgroep) en de heer Piet Keesmaat (Ita Wegman Stichting) overhandigden op 30 maart het eerste exemplaar van hun boek Kind Zorgprofielen aan mevrouw Jopie Nooren (VGN).

In dit boek wordt op een aansprekende en overzichtelijke wijze beschreven welke kinderen zorg en ondersteuning vragen in de gehandicaptenzorg en wat die zorg, behandeling en ondersteuning inhoudt. In de gehandicaptenzorg is behoefte aan verduidelijking welke zorg een cliënt nodig heeft. In het boek Kind Zorgprofielen wordt dit onderscheid voor verstandelijk gehandicapte kinderen in kaart gebracht. In de elf kind-zorgprofielen worden groepen kinderen met vergelijkbare beperking en problematiek onderscheiden en wordt aangegeven wat er voor de betreffende groep nodig is aan zorg, ondersteuning en behandeling. Ook wordt inzichtelijk gemaakt wat de mogelijkheden en randvoorwaarden zijn voor deze zorg- en ondersteuning. Naslagmogelijkheid: in het boek wordt het multidisciplinair werken als pijler voor de zorg aan verstandelijk gehandicapte kinderen beschreven. Voor het multidisciplinaire team dat werkzaam is binnen het kinderdagcentrum biedt een kind-zorgprofiel een naslagmogelijkheid bij het schrijven van het individuele zorgplan van het kind. De profielen kunnen ook worden gebruikt als toetsingsinstrument voor indicatiestelling en als middel om de bekostiging te regelen. Voor meer informatie of bestellen: Ita Wegman Stichting, 0343 - 53 24 41, info@itawegman.nl of Stichting PameijerKeerkring, 010 - 271 00 00, info@maaskringgroep.nl

Vervolg Instellingsnieuws

Bestuurlijke fusie Raphaëlstichting met Rudolf Steiner Verpleeghuis (RSV) Den Haag

Op 21 maart ging de Raad van Toezicht akkoord met de bestuurlijke fusie van de Raphaëlstichting (RS) met het RSV in Den Haag. Hieraan voorafgaand was de beleidsgroep RS al akkoord. Het RSV heeft hard gewerkt aan haar onafhankelijk voortbestaan. De RS geeft hen de meeste kans op behoud van hun identiteit. Uitgaande van deze bijzondere grondslag lag het voor de hand te fuseren met een antroposofische zorgaanbieder. De Raad van Bestuur van de RS heeft besloten tot een bestuurlijke fusie en wil deze medio 2006 effectueren. Bij een bestuurlijke fusie blijven het RSV en de RS als zelfstandige stichtingen naast elkaar bestaan zonder financiële samenvoeging. De Raad van Bestuur kan met het RSV zijn doelstelling van intersectorale verbreding realiseren, zijn doelstelling van capaciteitsvermeerdering op basis van reële vragen realiseren, en het antroposofisch zorgaanbod in Noordwest Nederland ondernemen verzorgen. Het bestuur voelt zich daarnaast ook verantwoordelijk voor de antroposofische impuls die verbonden is met het RSV. Het zou onwenselijke imagoschade betekenen voor de antroposofische gezondheidszorg wanneer het RSV door anderen overgenomen wordt. De intentie is om uiteindelijk tot een juridische fusie te komen. Dit besluit zal pas op een later moment kunnen worden genomen nadat bedrijfsvoering op orde is, de huisvestingsproblematiek is opgelost en realisatie van uitbreiding en ketenvorming verzekerd is. Bron: www.raphaelstichting.nl

OlmenEs is een antroposofische woon- en werkgemeenschap voor volwassenen met een verstandelijke handicap. Er wonen momenteel 100 bewoners. Binnen afzienbare tijd groeien we naar 120 bewoners.

Bij de medisch therapeutische dienst hebben wij een vacature voor de functie van:

Teamleider medisch therapeutische dienst (m/v) 50%

Het gaat om een meewerkende teamleider die de verantwoordelijkheid draagt voor de afstemming en de uitvoering van de werkzaamheden en aanspreekpunt is voor de dienst. Tevens is deze functionaris mee uitvoerend in de bezetting van de behandelkamer. De medisch therapeutische dienst bestaat uit een team van 6 medewerkers, in totaal 3,5 fte, daarnaast zijn er nog een aantal externe medewerkers (fysiotherapie, logopedie, psychiater etc.) waar afstemming mee moet plaatsvinden. We zoeken een A-verpleegkundige, bij voorkeur met een aanvullende opleiding in de antroposofische verpleegkunde en werkervaring in de heilpedagogie/sociaal therapie. Het is wenselijk dat de functie over vijf werkdagen wordt ingevuld. Salaris en overige arbeidsvoorwaarden conform de CAO-gehandicaptenzorg. (FWG 45) Voor inlichtingen over de functie kunt u contact opnemen met Janneke Doeksen of Willem de Koning telefoon (05162) 43 81 00. Schriftelijke sollicitaties kun je richten aan: OlmenEs, tax. Janneke Doeksen, Beatrixoord 1, 8426 GM Appelscha.

Urtica de Vijfsprong is een therapeutische leef-werkgemeenschap met een biologisch dynamisch agrarisch bedrijf. De stichting geeft op ontwikkeling gerichte 24-uurs, dag- en ambulante zorg en behandeling aan mensen met een psychiatrische problematiek en aan mensen met een verstandelijke beperking. De antroposofie is hierin een inspiratiebron. De boerderij is daarbij een belangrijk middel. Op landgoed Hackfort van Natuurmonumenten zullen in de komende jaren meerdere boerderijen vrijkomen, die wij kunnen gaan invullen als zorgboerderij. In het najaar van 2007 willen we Hoogkamp, de tweede zorgboerderij openen. Daarvoor zoeken we een enthousiast

Inwonend medewerkersgezin

Hoogkamp: in samenwerking met het Leo Kannerhuis, centrum voor autisme, en VGGNet, een initiatief voor mensen met een lichte verstandelijke handicap en psychiatrische problemen, wordt Hoogkamp een zorgboerderij voor 8 (jong-)volwassen mensen. Inwonend medewerkersgezin: het medewerkersgezin krijgt een eigen woongedeelte binnen de boerderij. Eén of beide partners komen in dienst van Urtica De Vijfsprong voor samen minimaal 36 uur per week en zullen met een nieuw op te zetten team zorgdragen voor de invulling van de avond-/weekend- en slaapdiensten. Het medewerkersgezin zal een grote rol spelen bij de opzet van deze zorgboerderij.

Profiel: wij zoeken krachtig gemotiveerde mensen die willen leven en werken vanuit de antroposofische inspiratie. Ervaring bij het opzetten van nieuwe activiteiten is een pré. Het kunnen samenwerken met externe partners en met de andere collega's in het Hackfortproject is een must. Vanzelfsprekend is er de bereidheid om met het gezin de verbinding aan te gaan met de groep bewoners. We hebben de voorkeur voor mensen met een HBO-V, of SPV-opleiding. Wij bieden: een boeiende, afwisselende en zelfstandige functie in een dynamische organisatie. Gelegenheid voor verdere scholing en ontwikkeling. Salaris conform CAO gehandicaptenzorg (FWG 45). Een mooie plek om te wonen en te werken op een prachtig landgoed.

Reageren: Informatie kunt u inwinnen bij Tineke Duyndam, hoofd wonen/werken telefoon (0575) 55 34 59. Informatie over het Leo Kannerhuis en autisme is te vinden op www.leokannerhuis.nl. Informatie over VGGNet vindt u op www.ggnet.nl/site/S0/S0/S0/S225. Wanneer u wilt solliciteren, schrijf dan vóór 23 mei 2006 een gemotiveerde brief met CV aan Urtica De Vijfsprong tax. Alinde Held, personeelsfunctionaris, Reeoordweg 2a 7251 JJ Vorden.

Ita Wegman Stichting

De Ita Wegman Stichting is een overkoepelende organisatie voor zorg aan mensen met een verstandelijke beperking welke werkt vanuit de antroposofische visie. De zorg is transmuraal en omvat nagenoeg het hele zorggebied van intramurale 24-uurs zorg tot zelfstandig wonen voor alle leeftijdsklassen. De vestigingen liggen in Rotterdam, Den Haag, Driebergen, Zeist en Amsterdam.

De Stichting zoekt per 1 september 2006 voor de zorgboerderij **De Hondspol in Driebergen** een

Locatiehoofd m/v voor 36 uur per week (voltijds)

Zorgboerderij De Hondspol is een woon- en dagbestedingsproject met als basis een biologisch dynamisch melkveebedrijf. Er wonen 6 mensen met een beperking en in de dagbesteding werken 35 mensen. De ontwikkeling van de bewoner/deelnemer staat centraal.

De Stichting zoekt per 1 oktober 2006 voor de begeleid woonvoorziening **Zonneweg Driebergen** een

Locatiehoofd m/v voor 36 uur per week (voltijds)

Zonneweg is een begeleid woonproject in Driebergen en Zeist voor 26 volwassen mensen met een licht verstandelijke beperking. Er wordt begeleiding geboden op 17 locaties. De bewoners willen ondersteund worden bij het zo zelfstandig mogelijk wonen. De ontwikkeling van de bewoner staat centraal.

Functie-inhoud:

Zonneweg Driebergen: het leiding geven aan de voorziening
Zorgboerderij De Hondspol: het leiding geven, zowel aan de zorgvoorziening als aan het veehoudersbedrijf
Voor beide functies: het mede voorbereiden en uitvoeren van het zorgbeleid; het beheren van de voorziening; het leveren van bijdragen aan het managementplatform van de stichting; ontwikkelen van de antroposofische identiteit van de voorziening.

Gevraagd wordt:

Communicatief sterke en enthousiasmerende persoonlijkheid die met beide benen op de grond staat; HBO werk- en denkniveau; het vermogen een beleidsmatige inbreng te leveren in het zorginhoudelijk proces; kunnen omgaan met het spanningsveld tussen landelijke regelgeving en kwaliteit van de directe zorg; kennis hebben en het uitdragen van de sociaaltherapeutische methodiek waarin de individuele ontwikkeling binnen de gemeenschap centraal staat; transparante werkwijze die zich kenmerkt door openheid naar de werkomgeving; zelfstandig kunnen werken vanuit de eigen organisatorische eenheid; inbreng kunnen leveren aan het managementplatform van de stichting; vernieuwend, creatief en oplossingsgericht kunnen werken; ervaring in het werken met deze doelgroep strekt tot aanbeveling; verbondenheid met de antroposofie;
Zonneweg Driebergen: inzicht en ervaring in het leidinggeven aan een team
Zorgboerderij De Hondspol: leiding kunnen geven aan een platte organisatie met eigenaarschappen. Daarnaast wordt gevraagd voor
Zorgboerderij De Hondspol: affiniteit met de biologisch dynamische landbouw; interesse in de praktijk van de zorgboerderij; inzicht in de bedrijfsprocessen van de zorgboerderij

Wij bieden:

Een baan waarin opbouw en ontwikkeling centraal staan. Salaris en arbeidsvoorwaarden zijn conform CAO-Gehandicaptenzorg, FWG-schaal 65, minimaal € 3.211,00 en maximaal € 4.308,00 bij een voltijds dienstverband.

Uw schriftelijke reactie met cv. kunt u tot 8 mei 2006 zenden aan: **Sollicitatiecommissie Hondspol**, p/a Postbus 133, 3970 AC Driebergen. **Sollicitatiecommissie Zonneweg Driebergen**, p/a Postbus 133, 3970 AC Driebergen. Inlichtingen over de functies kunt u inwinnen bij de heer P. Keesmaat, bestuurder, telefoon 06-53154633. Acquisitie naar aanleiding van deze advertentie wordt niet op prijs gesteld. Raadpleeg ook onze website: www.itawegmann.nl

Water en gezondheid,

13 mei in Hogeschool Helicon te Zeist. Conferentie met sprekers uit de medische sector, waterexperimenten, werkgroepen en muziek. Organisatie door De Stichting WATER, Drager van Leven. Informatie en aanmelding via www.stichtingwater.nl of bij Peter Schukking, telefoon (033) 695 92 95

Automutilatie studiedag,

18 mei in 't Veerhuis in Nieuwegein. Organisatie NGBZ en NIP-NVO. Kosten € 45,- leden, € 85,- niet-leden. Informatie NGBZ telefoon (030) 230 65 90, e-mail info@ngbz.nl, www.ngbz.nl

Het einde van de AWBZ?,

ZorgVisie Congres, 18 mei in de Glazenaaal te Den Haag. Informatie en aanmelding Elsevier Gezondheidszorg, telefoon (0346) 577 32 22 of per e-mail egz-evenementen@reedbusiness.nl

Europa in actie 2006,

18 mei tot en met 20 mei in Brussel. Organisatie Inclusion Europe in samenwerking met ANAHM asbl/NVHVG vzw. Meer informatie www.europeinaction.org

Communicatie en ongewenst gedrag,

18 mei, 1 juni en 8 juni in UniePlaza te Culemborg. Zes introductiebijeenkomsten georganiseerd door LEO Agressie Management. Kosten € 95,- per studiebijeenkomst. Informatie en aanmelding telefoon (020) 493 34 37, www.leo.nl

Ethiek, een publieke zaak,

19 mei in Ontmoetingscentrum In de Driehoek te Utrecht. Organisatie CNV, informatie g.bisaart@cnvpubliekezaak.nl

Klachtenmanagement in beweging,

23 mei in Congrescentrum In de Driehoek te Utrecht. Organisatie Medilex, informatie www.medilex.nl

Levens uit balans: over probleemgedrag bij mensen met autisme en een verstandelijke beperking,

31 mei in opleidingscentrum Cello te Rosmalen. Kosten € 160,-. Informatie en aanmelding W.I.V. v.z.w., Postbus 40, 4550 AA Sas van Gent, werkcentrum@pandora.be, telefoon (06) 51 51 79 94

Gehechtheid bij mensen met een verstandelijke beperking en gedragsproblemen: gehechtheid onder DRUK, 1 juni in opleidingscentrum Cello te Rosmalen. Kosten € 160,-.

Informatie en aanmelding W.I.V. v.z.w., Postbus 40, 4550 AA Sas van Gent, werkcentrum@pandora.be, telefoon (06) 51 51 79 94

Goede Zorg,

themamiddag op 9 juni in Camphillgemeenschap Christophorus te Bosch en Duin. Organisatie en aanmelding Heilpedagogisch Verbond, telefoon (030) 694 55 40 of via mail a.koning@heilpedagogie.nl

Seksualiteit en intimiteit in het leven van mensen met een verstandelijke beperking,

13 juni in De Reehorst te Ede. Kosten € 198,-. Organisatie en informatie Bosch & Suykerbuyk Trainingscentrum B.V., www.bosch-suykerbuyk.nl

Over de grenzen van de wetenschap,

14 juni in Hotel de Wageningse Berg te Wageningen. Symposium georganiseerd door Initiatiefgroep Over de Rand Wageningen. Centraal staat de terechte macht van wetenschappelijk onderzoek en van de wetenschappelijke methodiek, maar ook de schaduwzijde van deze macht. Informatie telefoon (033) 455 94 23 of (010) 421 21 84.

Open Dag zorgboerderijen,

17 juni op locaties in heel Nederland. Informatie Landelijk Steunpunt Landbouw & Zorg, telefoon (0342) 45 03 64, www.landbouwzorg.nl

A World of Possibilities in the lives of persons with ASD, 8th International Congress Autism-Europe, First Announcement & Call for Papers,

Aug. 31 - Sept. 2, 2007, Norway Congress Centre, Oslo, Norway, <http://www.autismcongressoslo.org>

Internationale Herfstconferentie in Dornach (CH).

Deze tweejaarlijkse herfstconferentie voor medewerkers in de heilpedagogie en sociaaltherapie zal worden gehouden van 6 t/m 10 oktober 2006. Het thema is dit jaar: Een gelukt leven, de biografische dimensie in de heilpedagogie en sociaaltherapie. Het thema wordt uitgewerkt in lezingen, werkgroepen en kunstzinnig werken. Informatie wordt naar alle instellingen gezonden. Zie ook: www.khsdornach.org

Berichten uit het Platform Ernstig Meervoudig Gehandicapt

Het Platform EMG zet zich in voor de verbetering van de kwaliteit van leven van mensen met ernstige meervoudige handicaps, door het uitwisselen en verspreiden van kennis en informatie en het bevorderen van kennisontwikkeling door en voor ieder die betrokken is bij mensen met een ernstig meervoudige handicap. Met 'kennis' worden alle soorten kennis bedoeld: naast theoretische of wetenschappelijke kennis vooral ook praktische kennis en ervaringskennis.

Doelgroepen van het Platform EMG zijn professionals en organisaties, ouders en verwanten, overheden en andere betrokkenen bij mensen met een ernstige meervoudige handicap.

Website: www.emgplatform.nl

Vakanties duizenden gehandicapt op de tocht

Enkele duizenden gehandicapt krijgen binnenkort te horen dat de door hen geboekte vakantie niet doorgaat. Door nieuwe regelgeving mogen gehandicapt niet meer vervoerd worden door vrijwilligers, met als gevolg dat de gehandicapt dure chauffeurs moeten inhuren. De betrokkenen zijn boos.

De Wet Personenvervoer schrijft voor dat alleen professionele taxibedrijven mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking mogen vervoeren. Om hun vakanties enigszins betaalbaar te houden, wordt juist vaak gebruik gemaakt van gehuurde busjes. Deze busjes worden bestuurd door vrijwilligers. Van de inspectie voor Verkeer en Waterstaat mag het vervoer echter niet meer op deze manier uitgevoerd worden. De reisbranche moet gebruik gaan maken van officiële taxibedrijven met chauffeurs. Deze taxibedrijven werken echter op commerciële basis. Daardoor dreigen de vakanties onbetaalbaar te worden.

Vrijwilligers die taxibusjes voor deze groepen besturen worden beschouwd als illegale chauffeurs. Het probleem bestaat al langer, maar sinds kort wordt er bekeurd. Afgelopen seizoen zijn vijf reisorganisaties door de minister beboet voor het rijden van een taxi zonder vergunning, de hoogte varieerde van 750 tot 2.200 euro. Het ministerie kan zelfs dwangsommen opleggen tot 20.000 euro.

Een woordvoerder van het ministerie van Verkeer en Waterstaat: 'Die wet regelt het georganiseerd vervoer. Dat moet aan bepaalde kwaliteits- en veiligheidseisen voldoen. Dat geldt ook voor het vervoer van gehandicapt. Er wordt een vergoeding voor betaald.' Volgens het ministerie wordt er niet strenger gecontroleerd op ongediplomeerde chauffeurs, maar is de wet als handhavinginstrument erbij gekomen. De woordvoerder wil het niet zo hard zeggen, maar het komt er op neer dat reisorganisaties al jaren willens en wetens de wet overtreden. Het risico op een boete wilde men daarbij wel nemen. Nu er echter dwangsommen van 20.000 euro dreigen wordt het een moeilijker verhaal voor de organisatoren van gehandicaptvakanties.

Mensen met een beperking in Nederland: de AWBZ in perspectief

Advies van de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg is in februari aangeboden aan de Tweede Kamer.

De RVZ stelt voor de AWBZ op te heffen en de aanspraken langdurige zorg en ondersteuning te financieren via de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, de Zorgverzekeringswet en een deel voor eigen rekening.

De RVZ adviseert het onderscheid tussen cure en care op te heffen en verbindingen te maken tussen zorg (ZVW) en ondersteuning (WMO) door middel van een laagdrempelige eerstelijns centra, inclusief medische AWBZ zorg en nieuwe beroepen.

Meer info en downloaden rapport en achtergrondstudies: www.rvz.net

Extra geld voor gehandicapt kind - TOG

De Tegemoetkoming onderhoudskosten gehandicapte kinderen (TOG) is een tegemoetkoming in de onderhoudskosten voor thuiswonende kinderen.

Om in aanmerking te komen voor de tegemoetkoming moet uw kind tenminste drie jaar oud zijn en jonger zijn dan achttien jaar. Het kind moet wel bij u thuis wonen.

Voor de tegemoetkoming wordt geen inkomensgrens gehanteerd en ook geen vermogenstoets gedaan. De tegemoetkoming is belastingvrij en telt niet als inkomen voor bijvoorbeeld huursubsidie. De regeling kan worden aangevraagd bij de SVB.

Kijk voor meer informatie over deze regeling op www.svb.nl

Earlyaidconferentie op 28 en 29 september 2006

Vanaf maandag 6 maart 2006 is de website www.earlyaidconferentie.nl on-line. Hierop is alle informatie te vinden over o.a. onderstaande conferentie.

Op donderdag 28 en vrijdag 29 september 2006 wordt in Hotel en Congrescentrum Papendal te Arnhem de conferentie 'Vroegbehandeling en Speciaal onderwijs van kinderen tot 8 jaar. Een Uitdaging in een Veranderende Maatschappij' georganiseerd. De conferentie wil een brug slaan tussen theorie en praktijk en handvatten bieden tot interdisciplinair denken in de zorg, de revalidatie en het onderwijs aan het chronisch zieke kind en het kind met een lichamelijke of meervoudige beperking.

De belangrijkste doelgroepen zijn werkenden in de zorg voor mensen met een beperking, paramedische behandelaars, artsen, gedragsdeskundigen, onderwijskundigen, therapeutische en reguliere peuterleidsters, maatschappelijk werkenden en ouders.

De deelnemers kunnen kiezen uit tien workshops en veertien themabijeenkomsten die verspreid over de twee conferentiedagen worden aangeboden. Voor de lezingen en de themabijeenkomsten en voor het begeleiden van de workshops zijn deskundigen uitgenodigd uit Nederland, uit Engeland en uit de Verenigde Staten. Aan bod komen onder meer beeldvormende technieken in de kinderrevalidatie, aanleren van leesvaardigheid bij niet-sprekende kinderen, begeleiding van pre- en dysmatuur geboren kinderen en de rol van ouders.

De organisatie is in handen van de BOSK, Vereniging van motorisch gehandicapt en hun ouders, samen met de Europese werkgroep Earlyaid, het kinderplatform van de Nederlandse Vereniging van Revalidatieartsen (VRA), de scholen voor chronisch zieke kinderen en kinderen met een lichamelijke of meervoudige beperking (VMT/LZK3) en de Stichting voor Integrale Vroeghulp en Vroegtijdige Onderkenning van ontwikkelingsstoornissen (Stichting IV+VO Nederland).

ACTIVITEITEN IN SURINAME

Presidentsvrouw bezoekt Matoekoe

Donderdag 2 februari 2006 bracht 'Presidentsvrouw' Liesbeth Venetiaan een bezoek aan Matoekoe. Ze was vergezeld van een aantal ministersvrouwen en ex-ministersvrouwen die samen met haar een sociale vereniging vormen. Iedereen nam plaats in de Michaëlzaal, waar enkele kinderen een heuse indianendans uitvoerden, begeleid door tromgeroffel. Toen was er meteen een

leuke, ontspannen sfeer. Hierna vertelde Els Moor iets over de achtergrond van Matoekoe en kregen de gasten een rondleiding.

De dames waren werkelijk geïnteresseerd in de producten die de jongeren maken in de verschillende werkplaatsen. Stralend toonden

de pupillen hun katoenen tassen en hun keramiek werkstukken. Na afloop vertelde mevrouw Venetiaan dat ze onder de indruk was van wat ze op Matoekoe heeft gezien.

Pranasi-fonds

Het Pranasi-fonds is een fonds op naam bij Stichting Triodos Fonds. Met dit fonds willen we bouwen aan een vermogen voor de continuïteit van Matoekoe. In de toekomst kunnen we uit de renteopbrengsten meer financiële zekerheid creëren. Dat is van

groot belang voor de verdere ontwikkeling van Matoekoe. Voor het nodige geld om een vermogen te vormen, doen we een beroep op u. U kunt ons helpen door bijvoorbeeld een (internet)spaarrekening te openen bij Triodos Bank en de rente te bestemmen voor het Pranasi-fonds. Het fonds is opgedeeld in twee compartimenten. Het eerste compartiment wordt gebruikt om eventuele tekorten, in dat jaar, aan te vullen. Het bestuur van het Triodosfonds zal samen met ons beoordelen of er echt geen andere mogelijkheden zijn om de tekorten op te lossen. Door de beëindiging van de continuïteitsgarantie van het HPV is een dergelijk potje van groot belang. Wanneer we het betreffende jaar voldoende financiële middelen hebben, dan zal het geld automatisch doorgeschoven worden naar het tweede compartiment. Het geld in het tweede compartiment zal niet gebruikt worden, alleen de rente komt ten goede aan Matoekoe. Op deze manier bouwen we aan de financiële zekerheid voor de lange termijn. Uiteraard kunt u als donateur zelf kiezen in welk compartiment u uw donatie wilt storten.

Er zijn natuurlijk veel mogelijkheden om een bijdrage te leveren. Mensen die het leuk vinden om ons te helpen bouwen aan de zekere financiële toekomst van Matoekoe, zijn welkom om contact met ons op te nemen. Samen met Triodos Fonds, de fondsenbeheerder, maken we dan in goed overleg een plan voor uw bijdrage.

11e jaargang, nummer 99, mei 2006

De Verbinding, maandblad voor heilpedagogie en sociaaltherapie, wordt uitgegeven door het Heilpedagogisch Verbond en verschijnt 11x per jaar. De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden mededelingen te redigeren. De inhoud van de rubrieken "Oproepen", "Ingezonden" valt buiten de verantwoordelijkheid van de redactie. Voor Columns - uitsluitend op verzoek van de redactie - geldt hetzelfde. De redactie besluit over wel of niet plaatsen.

Inleveren kopij voor volgende Verbinding vóór 18 mei 2006
Verschijningsdatum volgende Verbinding 2 juni 2006

Samenstelling: Bernard Heldt en Ageeth Koning
Eindredactie: Ageeth Koning, e-mail: verbinding@heilpedagogie.nl
Hoofdredacteur: Bernard Heldt
Ontwerp Productie: www.burolaga.nl
Cartoon: Roel Groeneveld
Redactieadres:
Secretariaat Heilpedagogisch Verbond Postbus 560 3700 AN Zeist
Tel: (030) 694 55 40 Fax (030) 694 55 90
E-mail verbinding@heilpedagogie.nl
Website www.heilpedagogie.nl

